

O I S O V I N Y

Nepostradatelný informační a inspirační zdroj pracovníků býv. OIS

Pravicový, liberálně-konzervativní chem.inž. občasník. Založeno r. 1996

Slovo úvodem

Tak si představte, že zářím začíná meteorologický podzim a ten astronomický v neděli 22. září 2024 ve 14:43 hodin. My se ovšem léta nehodláme vzdát a užijeme si ještě toho babího, které je přiměřenější našemu věku. Slunce jen zlatí a teploty vhodné stále pro lehké oblečení. Porostou houby a dozraje spousta plodů. A pokud se ještě chystáte na dovolenou, tak to bude už bez hemžení a řevu školou povinných. Takže zář 2024 vůbec není špatná. Koncem měsíce i svátek sv. Václava, který ovšem vyjde na sobotu, takže nic moc. Ale to nám duchodcům nevádí. Nás všechny ještě čekají krajské volby a ty doplňující do senátu. Také nic moc žhavého.

Motto

„Aby člověk mohl být bezúhonným členem stáda ovcí, musí být především ovčí.“

Albert Einstein

Z citátů, reklam, inzerátů a...

„Snídaně v trávě, to je romantika. Ale tráva ve snídani, to je teprve hukot.“

„Smích prodlužuje život. Pokud se ovšem nesměješ manželce.“

Učitelka napomíná děti: "Nehlaste se, když nic nevíte! Tohle je škola a ne Parlament."

„Spojené státy evropské vznikají úplně stejným způsobem jako Spojené státy americké - vyhlazením původního obyvatelstva.“

„Dříve měli lidé čas a neměli hodiny. Dnes mají hodiny a nemají čas.“

„Proti lži se bojuje pravdou. Proti pravdě cenzurou.“

„Jedním z nejdůležitějších rozdílů mezi lidmi a zvířaty je to, že zvířata nedovolí, aby se největší idiot stal vůdcem smečky.“

Víte, že?

- Se sondou *Voyager 1* se podařilo obnovit spojení a opět posílá data. Je to neuvěřitelné, že pracuje už téměř 47 let a je nejdálší sondou, byla vyslána v roce 1977. Sonda vzdálená 24 miliard kilometrů od Země, a i signálu letícímu v podstatě rychlostí světla trvá 22,5 hodiny, než k Voyageru dorazí. A stejně dlouho trvá, než se inženýři dozvědí odpověď. V součtu to dělá 45 hodin.
- Přechodem od lovu na zemědělství jsme si zkazili zuby díky stravě plné sacharidů a cukrů a zmenšili jsme se o 12 cm oproti lovcům konzumujícím více bílkovin. Proč se tedy zemědělství ujal? Zatímco kočující lovci měli děti cca po 4 letech, zemědělci si je mohli dovolit po dvou a tak jich přibývalo. Navíc život pospolu přál objevům a umožnil specializaci. To ještě podpořil vznik měst. A civilizace byla na světě. Nenapadlo to šimpanze, ale napadlo by to neandrtálce, kdyby žili v trochu klimaticky příznivějším období?
- Nejvodnatější řekou je jihoamerická Amazonka a za nejdelší řeku se považuje africký Nil s uváděnou délkou 6 650 - 6 671 km. U Amazonky se také pořádně neví, jak je dlouhá a uvádí se od 6 296 až po 7 062 km.
- Nádrž Lipno je naší největší nádrž co do plochy zabírá 48,7 km² a objem je 309 502 000 m³, výška hráze 25 m. Objemově největší je Orlik s 720 000 000 m³, výškou hráze 91 m a plochou 25,45 km².
- Jak sdaleko je nejbližší galaxie? Je nám nejbližší trpasličí galaxie *Canis Major* v souhvězdí vleký pes. Je vzdálena pouhých 25 000 světelných let od naší Sluneční soustavy a 42 000 světelných let od středu Mléčné dráhy. Malý systém s časem

rozplyne a Mléčná dráha ho svou gravitací toztrhá a přitáhne do vlastního systému.

- Centrum pro kontrolu a prevenci označilo komáry za nejsmrtonosnější zvíře na světě. Efektivně přenášejí nemoci jako například malárie, horečka dengue, západonilská horečka a virus zika. Například podle webu Statista mají komáři v roce 2023 na svědomí smrt 1 milionu lidí.

Zajímavé úlohy

Ocelový hřebík o hmotnosti 50 g byl zaražen do prkna 20 úderů kladiva. Hmotnost kladiva byla 0,5 kg a jeho dopadová rychlost 12 m/s. Specifické teplo oceli je 482 J/kg/K. Budeme předpokládat, že se kladivo při každém úderu do hřebíku zcela zastaví. Jaké je zvětšení teploty hřebíku, přijal-li 70 % energie přeměněné při dopadech kladiva?

Kosmetika a móda jako evoluční relikv ríše?

Samičky savců to mají jasné. V období říje jsou k samcům přívětivé, až lascivní, aby si vykoledovaly nové potomstvo, tak jak jim velí geny. Je to tak od nepaměti, když savci začali dominovat po dinosaurech. Ale samičky primátů a člověka se vymykají. Ty žádnou říji nemají. Zatímco ostatní savcí samičky v období mezi říjemi o samečka ani nezakopnou, ty lidské zakopnou a nejen občas.

Ovšem celou dobu se kráší, malují, líčí a oblékají se do krásných a svůdných rouch. Těch peněz, co utratí dnešní žena za kosmetiku a módu. Živí celý průmysl. Co za tím je? No my jsme tomu rádi, protože málo co zvedne mužovi náladu jako pohled na hezkou upravenou ženu. A to jakoukoliv. Pak bývá často těžké odtrhnout pohled. Vědci dokázali, že už zvuk klapotu ženských podpatků na dlažbě zvyšuje u mužů tvorbu testosteronu. A což teprve oční vjem. Ženy to pochopitelně vědí a počítají s tím. Užívají si obdivné pohledy mužů a závistivě těch méně úspěšných žen. Necháávají muže, aby se kochali a představovali si. Těch pár vteřin splní cíl a u žen vyplavuje v mozku endorfiny a u mužů testosteron. Ale jen se podívat. Opovažte se sáhnout nebo něco říct. Nejsem na lovu, jen se ubezpečuju! Že je vše v pořádku a jsem stále žádoucí.

Ženy ovšem umí lovit, ale podnikají to jednou či maximálně párkrát za život. Chtějí vztah a vlastnit. A vybrat vhodného otce pro své potomky. Pak ovšem vyhlédnutá kořist nemá prakticky šanci uniknout. Jsou emotivní a skvělé manipulátorky a tak nás snadno přesvědčí, že být uloven, je vlastně to nejlepší, co se nám mohlo přihodit. A ještě to navléknou tak, že my se ucházíme a doprošujeme. Ne nadarmo jsou tím základním živočišným druhem a my jen tak přicmrndáváme civilizací, válkami či obživou. A také obdivem.

Rozumná žena ovšem nechá svého muže, aby se občas podíval a pokochal i okolo, nejlépe ovšem pod jejím dozorem. Protože nikdy nevíte, co by to mužské plémě mohlo vyvést, když konkurentky nelení. Ale také vědí, že není možné jíst každý den k snídani jen stejnou paštiku, byť tu exkluzivní francouzskou. To pak jednomu zachutná i chleba s máslem.

Všimněte si, kdy se ženy malují, kráší a oblékají. Už jste snad zažili, aby to žena udělala, než vám ke stolu přinese večeři? Já ne. Dělají to, když vyrážejí ven. To si vždy na sebe namalují ten správný obličej a zahalí se do oblaku vůně. Na procházky, do společnosti. Tam kde je může sledovat nejvíce objektů, když už tomu věnovaly takové úsilí. Kosmetika a móda je totiž u žen genetickou záležitostí. Ne tak u mužů. Muž si najde optimální oblíbené a pohodlné oblečení, do toho se navlékne a pak ho nosí do roztrhání pokud možno všude. Proto je snadné na mužích vidět podobné či stejné oblečení. Ne tak u žen. Když žena ve společnosti narazí na ženu ve stejných šatech, mají obě po náladě, místo aby si potvrdily svůj dobrý vkus.

Je to velké faux faux, protože každá žena chce být originálem a jedinečnou. A zpravidla také bývá.

Ženy tedy chtějí a musí být krásné. Bez toho by to nebyly ženy. Cosi je pudí. Nedělají to pro nás, ale ze své podstaty. A my z toho benefitujeme. Tak ať už to evolučně vzniklo z čehokoliv, buďme za to vděční. Obdivujme je a kochejme se. Spokojena budou pak obě pohlaví. A pokud byste snad zapochybovali, tak si vzpomeňte, že takový pavouk nebo kudlaňák to má mnohem horší.

Nejběžnější oční vady

Láska na první pohled

Zamilovanost

První dojem

Pošilhávání po krásných ženách

Narcisizmus

z netu

Houby jsou fajn, ale ...

Nejjedovatější houbou, kterou lze v českých lesích najít je *pavučinec plyšový* (*Cortinarius orellanus*), nenápadná houba obsahující smrtící koktejl toxinů, který nenávratně poškozuje ledviny. K smrtelné otravě

stačí pouhých 30 g houby. Na rozdíl u známé muchomůrky zelené, kde to je 50 g syrové houby. Otravy jím způsobené mají extrémně dlouhou inkubační dobu, což dlouhou dobu vědcům zakrývalo souvislost mezi jeho konzumací a následnými obtížemi, takže byl až do roku 1958 považován za neškodnou houbu. Příznaky otravy se objevují nejdříve za 2 dny (a nejspíše za tři týdny) po požití. Pro dlouhou inkubační dobu mnohdy není onemocnění spojováno s konzumací hub. *dle netu*

Připadám si jako dinosaur

Ne, že bych byl tak obrovský, i když tahat svých sto kilo do kopce dá zabrat. Rozhodně nejsem býložravý, na rozdíl od řady mých dnešních souputníků.

Za vrchol hudby považuji tu barokní, rockenrol a country. To dnešní dud-dud a rep mě spíš děsí a ohlušuje. Chodil jsem ještě do tanečních, kde mě učili valčík, polku, foxtrot i rumbu. Ba i mazurku. Ženy jsem žádal o tanec slovy „Smím prosit“ a ne „Protáhneme kostru?“. Ta dnešní deformace kloubů na parketu mi nikdy moc nešla. Jsem zvyklý chodit na pánské záchody, teď abych hledal ty správné dveře nebo čekal, že se tam objeví „žena“, která to chce zkusit do mušle. Kluci byli kluci a holky holky. A když ne, tak to řešili v ústraní. Nechodili do halasných a jásavých duhových průvodů. Přiznám, že jsem za život párkrát plesl známé ženy po zadečku a teď se bojím, aby je někdo nenašel, a aby mi to po desítkách let neosolily.

Zelenou jsme mívali rádi, zejména tu svěží zjara, teď abychom se jí báli, když střídá tu rudou. Lev loví antilopy a lidé těžili suroviny jako uhlí, plyn a ropu. To býval přírodní řád. Civilizace se dělala pro lidi, aby se měli lépe a žilo se jim snadněji. Teď a tady a ne za několik set let. Dostával jsem pohlavek za slova, která teď slýchám v televizi i od politiků. Historie byla prostě historií a učilo se o ní. Neomlouvali jsme se za to, že i Praha byla kdysi trhem s otroky, i když

naštěstí ne moc s černými. Když se postavila socha, tak se nechala, protože vypovídala o tom, co bylo. Slova byla slova a nehledaly se opisné náhražky.

Vše bylo jasné. Zločinec a vrah byl prostě zločinec a dostal trest. Žádné – ale kdyby ho bývala měla matka víc ráda a neubližovali mu ve školce... Bílé a černé se najednou rozmázává nebo se stává duhovějším. Co platilo včera je jiné. Ano přisadila si i věda. Kdysi byla Země plochá či obíhalo kolem ní Slunce a planety (ne, že bych to pamatoval). Ve vesmíru byla jen normální hmota a energie a ne jako menšinou dnes. Částice bývala na jednom místě a ne, že je vlastně všude a vyloupne se někde teprve, když se na ni podíváme. Jen ve sci-fi bývalo, že budu mít v kapse malý počítač, s kterým se domluví až na druhý konec planety a nějaký vševěd mi bude odpovídat na dotazy. Aby se lidé udrželi, musí se pořád učit.

Chápu, že je toho na lidi moc. Proto ale přece ještě nemuseli zblbnout. Největší odměny získávali ti, kdož vyvářeli hodnoty. Ať už to byly továrny, materiální zabezpečení lidí či nové vynálezy. Dnes jsou to baviči jako zpěváci, modelky a špičkoví sportovci. Zábava je vizí lidstva? Drog jsme se báli a naštěstí také nebyvaly dostupné. Dnes pokud nezahulíte a nezkusíte stejné pohlaví, nejste *in*. Po Hirošimě zachránil Damoklův meč nukleárních zbraní mír pro několik generací. Dnes se pomalu připojují, že nějaký malý nukleární výbuch by mohl být.

Svět našich dědů a babiček se nezadržitelně ponořil do šera historie a my tu dnes máme něco, co jsme chtěli a přáli si? Nevím. Svět se prostě nějak vyvíjí a nerespektuje vždy naše přání. Jsou období jasnější a temnější. Člověk není pánem své evoluce, jen jejím následným vykladatelem.

Obávám se, že brzy vyhynou a nebude ani muset přiletět nějaký asteroid. Jsem s tím smířen. Ale možná zase jednou přijdu do módy, protože existují dinoparky a řada dětí si ráda hraje s figurkami dinosaurů.

Nedoslychavé přeslechy

Náš parní kostel je moc krásný a zdobný.

Páska žaludkem prochází.

Pro pravdu se každý nejvíce zdobí.

Po bitvě je každý federál.

Slušelo jí to, nikdo by nehádal, že je to stará vana.

Byl to takový pravdokráškař.

Nechápal, proč zrušili ten test smrti?

Jeho strana podporovala to korespondenční trasování.

Tornádo zasáhlo ovce na jihu Moravy.

Turisté jako obtížný hmyz?

Jsou místa, která žila z turizmu, ale čeho je moc, toho je příliš. Turistů přibývá jako hmyzu a místní jich už mají dost. A tak se množí zákazy a poplatky. V Řecku musí zůstat 70% pláže bez lehátek, jinak pokuta. V chorvatském Splitu a Dubrovniku se městem projdete v plavkách až za 150 €. Platíte i za sprchy na plážích, protože turisté nechávali téct pitnou vodu. Pes bez vodítka za 66 €. Za nevhodný oděv v italském Sorentu či Benátkách zaplatíte až 12 000 Kč. Za nošení bot „žabek“ se platí na ostrově Lipari až 2 500 €. Ve Španělsku zaplatí opilec za přenocování na pláži až 36 000 Kč, za používání mýdla a šamponu při sprchování na pláži až 18 000 Kč. Deník The Sun informoval, že zakázáno je v dovolenkovém ráji dokonce i řízení nahoře bez, jelikož španělské zákony zakazují vše, co má negativní vliv na bezpečnou jízdu.

Prostě turistů, stejně jako lidí obecně, je už moc. Tak si to dobře rozmyslete, než někam vyrazíte.

Murchisonův meteorit

Murchisonův meteorit je celkem více než 100 kg primitivní meteorit, který v roce 1969 dopadl poblíž města Murchison v australském státě Victoria. Jde o jeden z nejvíce zkoumaných meteoritů, a to zejména díky své hmotnosti a vysokému obsahu organických látek, které zahrnují karboxylové kyseliny, uhlovodíky a aminokyseliny, základní stavební jednotky bílkovin. Právě kvůli nim je murchisonův meteorit důležitým předmětem pro astrobiologii a otázku vzniku života.

Podle zprávy z roku 2020 jsou prachová zrna z karbidu křemíku tohoto meteoritu nejstarším materiálem objeveným na Zemi. Stáří nejstaršího z nich se odhaduje na 7,5 miliard let a většiny ostatních na 4,6–4,9 miliard let. Jsou proto starší než Země a

celá Sluneční soustava, které vznikly před 4,6 miliardami let.

Murchisonův meteorit obsahuje běžné aminokyseliny, jako například glycin, alanin nebo kyselinu glutamovou a také neobvyklé, na Zemi se nevyskytující (případně vyskytující se velmi vzácně) aminokyseliny, například isovalin, kyselinu 2-aminoisomáselnou nebo pseudoleucin. V meteoritu byly nalezeny purinové (xantin) i pyrimidinové (uracil) báze, které nejsou pozemského původu. To může podporovat teorii, že některé organické sloučeniny podílející se na vzniku života pocházely z vesmíru.

Prodloužený víkend v Krakově

Po výborné zkušenosti z Budapešti jsme opět s bratrem a jeho ženou vyrazili na prodloužený víkend. Tentokrát na severovýchod do polského Krakova. Je to staré město a z každého zákoutí na vás vykoukne historie. Je historickou rezidencí polských králů s hradem Wawel a katedrálou. Po Varšavě je druhým největším polským městem a Krakovské Staré město je na seznamu památek Unesco. Středobodem města je hlavní náměstí, *Rynek Główny*. Uprostřed něj stojí velká budova tržnice *Sukiennice*, kde je uvnitř jeden stánek vedle druhého. Prodávají se tu šperky, jantar, hračky a suvenýry, většinou spíš zbytečné cetky, takže tržnice zaujme víc samotnou budovou. Váš pohled nemine kostel Nanebevzetí Panny Marie. Z kostela se každou celou hodinu kromě zvonů ozývá hudba hraná trubačem, který hraje tradiční melodii *hejnal*. Reaguje tak na legendu, podle které při vpádu Tatarů strážce z věže trubkou varoval obyvatele, až do chvíle, kdy ho do krku zasáhl šíp. Proto i dnes trumpetista melodii najednou utne. Kostel je postaven z neomítnutých červených cihel, typických pro polskou architekturu. Na opačné straně náměstí od kostela zaujme radniční věž. Uchvátí vás tam i renesanční a barokní domy a paláce. Trochu zapuštěný pod povrch je kostel sv. Vojtěcha z 11. století, který je nejstarším kostelem v Krakově. Na náměstí mají stanoviště také koňské povozy, takové úplně pohádkové kočáry s dvojspřežím. Historické jádro dříve chránily hradby, které byly přebudovány v příjemný obkružující park.

Když vystoupáte na nedaleký pahorek u Visly, překvapí vás královský hrad Wawel. Nabízí velké nádvoří se zahradou, královské komnaty, pokladnici, zbrojnicí, sněmovní sály a Wawelskou katedrálou. V jejím podzemí jsou rakve králů, ale také generálů Sikorského, Pilsudského či prezidenta Lecha Kaczyńskiego. Wawel je krásný, ale stylově tak trochu každý pes, jiná ves. Pod hradem “v zatačce” řeky Visly kotví spousta lodí, které slouží jako restaurace nebo dělají zajímavé projížďky. Absolvovali jsme hodinovou (za 70 Zl pro seniory) a kapitán mi dokonce na chvíli svěřil vedení malé loď. Mezi turisty nepřehlédnete Araby a jejich ženy s šátky, či dokonce zahalené. Je tam i dračí jeskyně, kde žil drak, který sužoval obyvatele až do chvíle, kdy ho přemohl věvoda *Krak*, který tak pojmenoval město. Drak tam má i svoji velkou sochu a z jeho tlamy občas vyšlehnou plameny, které musí turista pohotově zachytit. V pobřežním parku má také sochu nejvěrnější smutný pes *Džok*, který v r. 1990-91 trpělivě čekal na svého pána na Grunwaldském náměstí. Jeho pána ale odvezli a zemřel na infarkt.

Městská doprava je tam také pro 70+ zdarma, což je pro nás starší příjemné. Ubytování na čtyři noci nás pro čtyři přišlo na 10 150 Kč. Vybavená kuchyně, jen pokaždé nebytných 97 schodů do apartmánu ve třetím patře činžáku bylo krutých. Také parkování auta nutno platit v automatu, ale zaparkovali jsme přímo u apartmánu. Ten byl navíc ani ne 10 min chůze od Rynku Główného. Potravinové obchody poblíž a ceny podobné našim. I když jsou ciferně jiné, tak moc

přepočítávat nemusíte. Hladoví po prohlídce jsme přímo pod Wawelem (*v Bernardýnské ulici*) narazili na nenápadnou restauraci nějaké pohostinské školy. Obsluhovaly tam mladé dívky a ochutnali jsme tam chtěné polské speciality. *Bigos*, výborná směs mas, kterou bych přirovnal jako něco mezi málo okořeněným gulášem a segedýnem. Jedničkou se ovšem stala polévka *żurek* (za 12 Zl). Trochu obdoba podkrkonošského kysela či kulajdy. Výborná nakyslá bohatá chuť s vejcem, bramborem a plátky klobásy. Byl tak dobrý, že jsme si další den dali repete.

Až do začátku druhé světové války byl Krakov

největším centrem židovské kultury v Polsku a čtvrtinu obyvatel tvořili Židé. Nachází se zde sedm synagog (v některých z nich se dodnes konají modlitby), košer restaurace a stará židovská čtvrť - *Kazimierz* - je oblíbeným turistickým cílem i živou částí města. Synagogy zvenčí ovšem nic moc a nedají se srovnat s těmi pražskými nebo budapešťskými. Škoda, že jsme propásli slavný festival židovské hudby „Szalom na Szerokiej”, který se konal už 23. června. V židovské čtvrti jsme také na *Plac nowy* ochutnali tradiční polský fastfood – *zapiekanka*, představovaný obloženou rozříznutou vekou se zapékaným sýrem a další náplní.

Historici často připisují českému králi Václavu II. zásluhu na vybudování středověkých obranných hradb, které obklopovaly a chránily město od konce 13. do začátku 19. století. Téměř v centru města najdete i velké jezero *Zakrzówek*, které zůstalo po starém lomu, který si vzala do parády příroda. Je nově obnovené, nabízí místo ke koupání, několik míst ke grilování a především jedinečnou a malebnou krajinu. K nedaleké továrně Oskara Schindlera, kde za války Židé vyráběli kovové nádoby, jsme se už nedostali.

Při zpáteční cestě jsme ještě navštívili zajímavý klášter v městečku *Kalwaria Zebrzydowska*.

Chvilí jsme si na lehce ušišlanou polštinou zvykali, ale základu porozumíte. Krakov je rozhodně zajímavé a milé město, které stojí za návštěvu. Vše hezké je tam pěkně poblíž.

Stojí za přečtení

Pár odkazů na články, co zaujaly:

Šokující pozorování z Webbova dalekohledu: <https://www.osel.cz/13537-36webbu-v-dalekohled-narazil-na-nefalovanou-zahadu-tri-rubiny-v-ranem-vesmiru.html>

O oteplování:

https://neviditelnypes.lidovky.cz/veda/planeta-oteplovaci-metafyzika.A240705_174304_p_veda_nef

Řešení úlohy: *Hřebík zvýšil svoji teplotu o 21 °C*

A slovo závěrem

OISoviny tímto číslem slaví své 28. narozeniny. Uteklo to a my jsme o stejný díl zestárlí. A svět se za tu dobu také řádně změnil. Porevoluční očekávání se tu zvolna vyplňovala a tu vyprchávala. Zažili jsme svobodné devadesátky, kdy nebylo nic nemožné a pomalu docházíme poznání, že dobře už bylo. Nebo myslíte, že dnes se někdo odváží natočit něco, jako *Česká soda*? Svět se zase stává černobílým, a kdo nejde s námi, jde proti nám. Zase nám vnucují ideologii, byť jiného zrna a my se od věcí veřejných vracíme k rodině a svým koníčkům. Nic nového pod sluncem. Ale neplačme nad rozlitym mlékem či promarněnou příležitostí. Pořád to jde a je lepší, než kdysi. Užijeme si babího léta.

Přežili jsme srpnové tropy a už bude jen příjemněji. Je fakt, že počasí nám dává zabrat. A to jsme navíc v jedenáctiletém maximu sluneční činnosti a velký počet slunečních skvrn dává vzniknout i polárním zářím viditelným i v našich šířkách, což dříve nepamatují. Ne, že bych je viděl, na to bych musel opustit přesvětlené město a ještě lépe si je fotit na mobil. CCD prvky holt už předčí oko.